

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050, — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEC

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček, račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7565, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Nevarno zlo

Gospod urednik! Jaz sem izmed tistih, ki že mesece blodijo vseprek po Ljubljani, da bi našli streho svoji družini. Nesreča je hotela, da imam dva otroke. Da, nesreča je to hotela. Nekdaj smo dejali, da nam je Bog dal otroke, rekli smo tudi, da so otroci blagoslov božji in bodoče matere smo blagorivali, češ, da so v blagoslovljenem stanju. Gospod urednik! Vse to spada danes že v zgodovino, med staro šaro. Danes se z nasmeškom, ki ga zmore le izživeli meščan »dernier crist«, obregnemo v bodočo mater, ki je sicer v mestu čim dalje redkejša prikazen. Tako zahteva moda dvajsetega stoletja. Da, da, danes se z začudenjem ozremo za damo v družbi številnih otrok — to bi bila ena izmed tistih iz »starih časov« —, nikakor pa nas ne preseneti, da gospa v družbi prtilikavega psička, ki ga na vsakem cestnem križišču nežno vzame v naročje, da bi se mu kaj hudega ne pripetilo.

Gospod urednik! Dejal sem, da imam dva otroke, ki ju z ženo nadvse ljubiva, čeprav sta nam pri mojih dohodkih v veliko gospodarsko breme. Moja žena pa jaz torej nisva moderna, rekkel bi, nisva »sodobna«. Do tega spoznanja sem prišel sedaj, ko že več mesecev iščem svoji družini streho. Mojih otrok namreč nečej nikjer! Stanovanja mi ne dajo, ker imam otroke! Že mesece lavam v jutranjih urah s čišnikom v rokah z enega konca na drugi, toda malodane povsed mi dajo isti odgovor: »Iščemo mirno stranko brez otrok!« Sedaj sem razumel. Tisti hišni posestniki, ki že nečej inserirati »ne maramo otrok«, napisejo previdno: »Iščemo mirno stranko«. No, ko bi šlo za gospodarje, ki jim je dolga borba z življenjem tako zrahljala živce, da iz zdravstvenih razlogov ne morejo več prenašati vpilja otrok in nagajanja mladih paglavcev, bi jim človek ne zaameril. Toda navadno so to hišni posestniki v cvetu življenja, ki poleg vsega stanujejo v prvem nadstropju, tako da jih proleterec v prtilju ne more motiti; pogosto gosproletarij sploh ne stanujejo v najemniških hišah. Vem za hišnega posestnika v ljubljanskem predmestju, ki že nekaj mesecev trdovratno oddaja stanovanje »stranki brez otrok«. Pri njem se je zgledalo že na stotine strank in ga prosilo, naj bi jih vzel pod streho, toda on vse stranke stalno zavrača, »ker noče otrok!« Otrok se boji hišni gosposstniki, čeprav jih ves dan ni doma! Njihovo zidovje spravljajo v nevarnost; zadostuje, da odkrhne otrok kosček ometa, pa je dana možnost za odpoved. V ljubljanskem predmestju se je zgodilo, da je mladi hišni gospodar natresel po vrtu steklene drobce in nastavljal trnje, da bi mu otroci hišnega najemnika ne hodili na vrt! Vem še za hušji primer. Neka priletna hišna lastnica je zvišala revni stranki najemnino za 30 Din mesečno, ko je najemnica povila dete. Vsi protesti niso nič izdali, lastnica je vztrajala pri svojem sklepu, češ, da bo njena hiša zaradi otroka bolj trpela...

G. urednik! Nikakor ne maram dolžiti vseh hišnih lastnikov. So med njimi tudi pravi možje, o katerih gre glas, da stranke ne zapustijo njihovih stanovanj, dokler ne umrjejo. Vsa čast jim! Opozoriti sem vas le hotel na ta pojav, ki zavzema v povojnem času, v času golega materializma, hlepenja po tvarnih dobrinah, po nagli obogatitvi, še dalje večji obseg. To je pravo socialno zlo, katerega kvarne posledice so neizbežne. Sociologi učijo, da je tudi povojna stanovanjska kriza mnogo pripomogla k razširjanju bele kuge. In mari menite, da ostane to večno zavračanje: »Otrok ne maramo!« brez vpliva na mlada poročena, ki stojita stalno pod dojmom maltuzanističnih nauk — mimogrede bodi povedano, da te nauke naše nekatoško časopisje pridno širi — in si nista morda še povsem izoblikovala trdnega svetovnega nazora ter se poleg tega borila z gospodarskimi težavami. Ali se takšni hišni posestniki zavedajo svoje odgovornosti pred Bogom in narodom? Mislim, da ne! Kajti ta bolezen, ki so nam jo prinesli povojni časi, je že tako razširjena, da je prišla že v kri in meso malemu rentirju in jo ta smatra kot eno izmed običajnih in dovoljenih metod modernega pridobivanja. To naziranje se je oprijelo celo dobrih katoličanov. Kako naj si sicer razlagam tale dogodek: Pogajal sem se z neko hišno gospodinjjo za stanovanje in že sva se domenila. Tedaj me je gospodinja presenetila z vprašanjem, ali imam otroke. »Da!« »Potem pa pogodba ne velja!« V hipu, ko sem odhajal, mi je obstal pogled na kipu Matere božje, pred katero je taista gospodinja vsak dan prižigala lučko. Kakšne me je to zabolelo kot katoličana!

Mi se torej ne zavedamo, da je greh zapirati vrata družinam z otroki. Pa to ni greh samo zoper Boga, temveč tudi zoper narod, zoper državo. Zgodovina narodov nas uči, da je strah pred otrokom znamenje, ki z gotovostjo napoveduje zaton vsakega naroda in razkroj njegove politične organizacije. Odgovorni državniki se tega dobro zavedajo in danes se proti beli kugi bore vse države. Med te spada tudi naša; saj je bilo rečeno, da se je vpeljal samski davek pred vsem s tem namenom.

Priobčujemo pismo brez vsakega pridržka. Zlo, na katero nas opozarja naš bravec, je samo del tako zvanega stanovanjskega vprašanja, ki še danes teži z vso silo na uradniške in delavske sloje. Vprašanje je dvojnega izvora, moralnega in čisto gospodarskega. Izvira namreč iz pomanjkanja socialnega čuta, ki je plod nekrščanskega kapitalističnega sistema, in pa iz stanovanjske krize, to je pomanjkanja stanovanj, ki ga je povzročila vojna. V prvem pogledu ne bo lahko rane zaceliti, ker se moralne rane le počasi celijo in ostanejo

Kaj je vzrok gospodarski krizi Nemčije?

Nemčija mora preorientirati svojo politiko

Pozornost vsega sveta je sedaj obrnjena na Nemčijo in vse pazno zasleduje vesti, ki prihajajo iz Nemčije. Politična in gospodarska kriza v Nemčiji postaja vedno ostrejša in neugodne posledice za vse evropsko gospodarstvo se že kažejo.

Ali so krive reparacije?

Nemška kriza nima samo izključno gospodarskega značaja, pač pa je vsekakor tudi v zvezi z reparacijami. Nemci sicer trdijo, da je sedanji gospodarski težkočam v Nemčiji kriva samo Francija. Toda nemška kriza je v veliki meri samo del svetovne krize, katero preživlja gospodarstvo cele vrste držav. Poglejmo samo južno Ameriko, kjer velike države ne zmagujejo več svojih obveznosti!

Da je Nemčija trpela več kakor druge države zaradi reparacij, se razume po sebi, in zato tudi je prišla Hooverjeva akcija, s katero se je Nemčija razbremenila za poldrugo milijardo mark reparacijskih dajatev za dobo enega leta. Hooverjeva akcija je bila tudi od Francije in zaveznic sprejeta, čeprav nekoliko kasneje kakor od Anglije in Italije, ki sta koj pristali na moratorij. Za Francijo, pa tudi za druge države pomeni moratorij breme. Posebno je bila prizadeta naša država, ki bi z moratorijem zgubila okoli 900 milijonov dinarjev, pa se je našel način in bo naša država dobila namesto tega značajše inozemske kredite.

Predvsem je kriva politika

Stanje nemškega gospodarstva na sebi pa ni bilo dosti slabše kot n. pr. v Angliji. Relativno enako visoko brezposelnost ima tudi Anglija. Da tudi finančni položaj Nemčije, zlasti sedaj po moratoriju, ne more biti neugoden, dokazuje velika vsota poldrugo milijarde mark, za katero breme je nemško gospodarstvo olajšano za eno leto. Končno omenjamo, da je Nemčija še pred nedavnim imela dovolj sredstev za kreditiranje izvoza v Rusijo. Da se pa je ravno sedaj položaj tako poostiril, je pripisovati deloma dejstvu, da dospe v plačilo nemška reparacijska anuiteta Franciji 15. julija. Čeprav je Francija principiuelno pristala na Hooverjev predlog, vlada še vedno negotovost, ali se bo faktično odpovedala temu znesku. To je docela odvisno od tega, kakšne garancije bo dala Nemčija, da ne bo več vodila antifrancoske revanšne politike. Francija je upravičena, da pričakuje popolne preorientacije nemške politike, ako ji vesele odpušijo za celo leto reparacijske dajatve.

Inozemstvo odtegnilo kredite

Takega junstva pa Nemčija noče dati. Njena politika je ostala na prejšnji črti. Nezaupanje v Nemčijo je ostalo in vse optimistične izjave sedanjega vodstva nemške republike niso pomagale, ker je istočasno ob njihovih niroljubnih govorih pariralo po Nemčiji na stotisoče oboroženih mož, klicajoč k revanši. Ob takih razmerah je razumljivo, da je zaupanje inozemstva majhno in da je začelo inozemstvo odtegniti predvsem kratkoročne kredite, katerih so se nemške banke posluževale v milijardnih zneskih. Zaradi tega so se izčrpale in stoje pred krakom; istotako državna banka, ki se je izčrpala pri kreditiranju privatnim.

Rešitev: preorientacija!

Vsekakor pa je pretečna nemška finančna katastrofa zopet nov razlog, ki govori za evropsko enotnost. Prišli je moral ameriški predsednik s svojim predlogom, da je opomnil Evropo na njeno gospodarsko skupnost. Težkoče nemškega gospodarstva in katastrofalni padec nemške gosdo naravno vpliv tudi na druge države, posebno na ene, ki so v tesnejših zvezah z Nemčijo. Seveda bo Nemčija dobila pomoč, preden bi prišlo do katastrofe, kajti tudi Francija je zainteresirana na tem, da ohrani svojega dolžnika plačila zmožnega, ne glede na politične posledice nemškega gospodarskega poloma za vso Evropo.

Že ko je Francija pristala na Hooverjev predlog, je bilo gotovo, da do katastrofe ne bo prišlo. Razumljivo pa je, da zahteva, naj Nemčija porabi denar v produktivne svrhe, ne pa za nova dejanja, ki bi zopet bila v stanu zbuditi nezaupanje svetovnega javnega mnenja. Danes sta pred

pozivi na socialna čuvstva kaj radi brez učinka. Gledano z drugega vidika, pa je vprašanje bolj enostavno. Pojav, na katerega nas opozarja naš bravec, bo zginit, kakor hitro se reši stanovanjska kriza, to se pravi, ko bo v mestu dovolj stanovanj na razpolago. Tedaj se bo cena stanovanjem znižala in odpadle bodo tudi druge zahteve hišnih lastnikov, ki bi jih lahko nazvali samo nepotrebne šikane, ako bi ne imele tako kvarnih socialnih posledic, ki jih omenja pismo. Ta čas pa še ni tako blizu, kakor kažejo izredno visoke najemnine, čeprav pretirane. Do tedaj pa je dolžnost pokličenih činiteljev, da pobijajo izrodke tega nemarnega stanja — in enega omenja naše pismo — in tako ščitijo temelj države, to je našo družino.

vsem dve stvari, ki zbuja nezaupanje vsega sveta v Nemčijo: silno nemško oboroževanje, ki kljub vsem pomirljivim izjavam vodilnih državnikov obstoja, drugič pa nemška gospodarska in politična ekspanzija, ki se je zlasti manifestirala ob

priliki objave nemško-avstrijske carinske zveze, pa neprestane grožnje, naperjene na naslov Poljske.

Rešitev Nemčije je zato odvisna od Nemčije same.

Dobri nasveti Nemčiji

Anglija posreduje

London, 14. julija. AA. »Manchester Guardian« zanikuje vest, da se je angleška vlada pridružila francoski vladi v vprašanju političnih pogovov za finančno pomoč Nemčiji. List pravi, da je angleška vlada sprejela Hooverov načrt brezpogojno in takoj in da je edina izjavila, da želi, naj stopi predlagani moratorij takoj v veljavo. Obvestila je banko za mednarodna izplačila, da se odreka za ta mesec reparacijam.

Res pa je, da bi angleška vlada pozdravila ustavitev gradnje nemške križarke. Nemčija bi tako pokazala, da je za strogo varčevanje, za razorožitev in za spravo s Francijo. Zunanji minister Henderson bo to stališče angleške vlade pojasnil nemški vladi, ko pride v petek v Berlin.

Valute so bile na borzi mirne brez pomembnih izprememb. Nemška marka je trdna pri 21.50

mark za funt. V efektihi ni bilo prometa, ker so vsi pričakovali nadaljnjih vest iz Pariza, Berlina in Basla.

London, 14. julija. tg. Zunanji minister Henderson je danes ponoči odpotoval v Pariz. Pred odhodom je izjavil: »Odpotujem v Pariz pod ne-navadnimi okoliščinami. Popolnoma sem si svest, da je morala večrajšnja odločitev mednarodne reparacijske banke razjasniti sedanji gospodarski položaj. Na vsak način upam, da se je to tudi zgodilo. Glavni namen mojega potovanja v Berlin je utrditi prijateljstvo ne samo med Nemčijo in Anglijo, ampak tudi med ostalimi evropskimi državami, in posebno med Francijo in Nemčijo. Odpotujem v Pariz tudi zato, da se sestanim s francoskim zunanjim ministrom Briardom.«

Koliko denarja je bilo dvignjenega?

Berlin, 14. julija. AA. Glavni ravnatelj Danat-Banke dr. Jakob Goldschmidt je izjavil novinarjem, da so znašali 30. maja skupni krediti banke 2,7 milijard mark. V zadnjem času so kreditorji vzeli iz zavoda 650 milijonov. Po 1. maju so morali nemški denarni zavodi vrniti okrog 2 milijardi mark. Od tega je plačala Danat-Banka sama eno tretjino. Naval kreditorjev na banko pa pripisuje dr. Goldschmidt predvsem vestem, ki so začele krožiti v inozemstvu o slabem položaju banke. Največ škode je zadala banki vest o polomu severnonemškega koncerna volne, pri katerem je Danat-banka izgubila velike svote. V soboto so delnice zavoda notirale še 1,25 na borzi.

Grčija proti moratoriju

Atene, 14. julija. Z. Uradno se javlja, da je grška vlada sklenila odbiti Hooverjev moratorij. Tozadevna nota bo oddana mednarodni reparacijski banki. Grška nima nič proti temu, da se dovoli Nemčiji moratorij, nasprotuje pa moratoriju za vzhodne reparacije.

Nacionalisti, spametujte se!

Berlin, 14. julija. AA. Izvršni odbor socialistične stranke je objavil proglas, kjer zahteva, naj vlada strogo nadzoruje velike banke in težko industrijo. Proglas protestira dalje proti državi pomoči bankam in zahteva, naj Nemčija spremeni

Energični ukrepi nemške vlade

Nemčija je krizo že prebredla?

Berlin, 14. julija. AA. Ravnatelj nemške državne banke Luther se je vrnil ob 4 popoldne iz Basla. Takoj nato se je sestel ministrski svet, katerega so se udeležili načelniki nemške državne banke in drugih vodilnih nemških bank. Ministrski svet je razpravljal o odredbah v zaščito industrije in bank, da se prepreči popoln polom nemškega gospodarskega ustroja. Vlada bo najbrže poskrbela, da bodo na razpolago potrebne vsote za izplačilo tedenskih plač in mezd, ki zapadejo v petek in za ureditev denarnih transakcij z inozemstvom, ki so postale z zapirjem bank nekoliko komplicirane. Dalje bo skušala vlada preprečiti beg nemškega kapitala v inozemstvo, kar bi lahko povzročilo ponovno inflacijo. Vendar menijo, da vlada ne bo proglasila moratorija za vse dolgove in plačila v mejah nemške države. Pravijo, da bo ministrstvo storilo vse, da reši položaj brez inozemske pomoči. Po vesteh, ki jih je prinesel Luther iz Basla, Nemčija ne bo dobila takoj pomoči od inozemskih bank, tako ta bo imela nemška država dovolj časa, da si sama pomaga iz sedanje težke krize.

Predsednik Hindenburg se vrne v Berlin jutri zjutraj. Uradni komunikacije pravi, da povratek predsednika ne pomenja, da se je položaj poslabšal, ker je bilo že prej sklenjeno, da bo Hindenburg končal svoj dopust pred posetom angleških ministrov.

Banka za mednarodna izplačila ima trenutno na razpolago fond 350 milijonov dolarjev, ki bi ga lahko večinoma dala nemški državni banki, da popravi nemški kredit. Vendar to se ne bo tako hitro zgodilo, ker se vrše

smer zunanje politike in opusti politiko tako zvanega narodnega prestiza. Nemčija mora iskati spozrazum z inozemskimi državami, od katerih je gospodarsko tako odvisna.

Tudi Madjarska prizadeta?

Budimpešta, 14. julija. Z. Na madjarskem denarnem trgu in političnem življenju je vzbudila največjo senzacijo situacija in panika v Nemčiji, ki je nastala vsled poloma ene največjih bank. Vsled alarmantnih vest, ki so prispele v teku večrajšnjega dne in noči v Budimpešto, je predsednik vlade sklical ob 12 ponoči ministrski sejo. Te seje se je med drugimi udeležil tudi guverner madjarske Narodne banke Aleksander Popovich. Na tej seji je finančni minister Wekerle referiral o situaciji na denarnem trgu in o splošnem gospodarstvu Nemčije. Madjarska vlada je sklenila, da se takoj ukrenejo potrebne odredbe in preprečijo komplikacije na madjarskem denarnem trgu. Madjarska vlada je naročila, da se na dan 14. 15. in 16. t. m. ne sme niti izplačevati, niti nakazati kak denar v inozemstvo. Ta naredba je bila objavljena še v teku noči in se danes izvršuje. Seja ministrskega sveta je trajala do pol treh zjutraj. Izdan je bil polslužbeni komunikat, v katerem se govori, da ni treba obupavati, temveč le čakati. Nemski dogodki se morajo presojati v največjem obsegu. Madjarska nima nobenega razloga za kakršnokoli vznemirjenje.

šele tozadevna pogajanja med raznimi evropskimi prestolnicami. Poročajo pa, da bodo angleške in ameriške banke pomagale nemški državni banki, če bi se mednarodna akcija zaradi političnih spotov ponesrečila. Zanimivo je, da stoji svet banke za mednarodna izplačila na stališču, da je Nemčija že prebrodila najhujše in da bo zaenkrat dovolj, če bo nemška država varovala tečaj nemške marke in ojačila nemške finance. Finančni krogi pravijo, da je gospodarski položaj Nemčije trden, ker je nemška država prenesla beg inozemskega kapitala, ki ga cenijo na 400 milijonov mark.

Lice Nemčije izpremenjeno

Berlin, 14. julija. tg. Ponoči izdani odlok, da bodo banke danes in jutri zaprte, je nenadoma spremenil vse lice denarnega prometa v Nemčiji. Vse banke in hranilnice ter kreditni zavodi z izjemo državne banke so zaprti. Za vplačila je odprta pol edinole preko državne banke. Ravno tako bodo odprti poštni lokali, toda samo za vplačila in za nakazila. Vendar je ta denarni promet zelo malenkosten.

Oskrba Berlina in ostalih večjih mest z živilom bo redna, kajti promet med posameznimi trgovskimi živežne branke se je tudi v normalnih časih vršil večinoma na poti direktne izmenjave. Nerednosti vladajo samo na berlinskem živilskem trgu, ker so živilski agenti dobili od svojih gospodarjev nalog, da prodajajo le na gotovino. Radi tega je bil živilski trg odgođen do 12 in v tem času so se trgovci spravili v stik z ministrstvom za trgovino, da dosežejo tudi pri tem izjemni odlok za živilski sejem.

